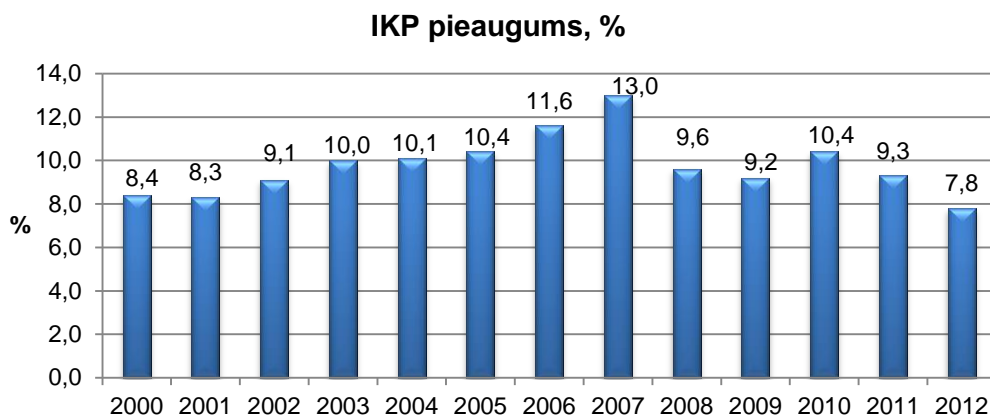

Ekonomika

Ķīna ir viena no nozīmīgākajām pasaules ekonomikas lielvarām. No 1990.-2004.gadam Ķīnas IKP ikgadējais pieaugums bija augstākais pasaulē - 10%.

2012. gadā – 7,8%, kas bija divdesmitais augstākais rādītājs pasaulē. 2012. gadā pēc IKP (PPP) rādītāja Ķīna ierindojās 2. vietā pasaulē (pēc ASV).

Avots: Central Intelligence Agency – www.cia.gov

Ķīnas ekonomika 30 gadu laikā ir būtiski mainījusies: centralizētās plānošanas ekonomisko sistēmu nomainījusi tirgus ekonomika ar strauji augošu privāto sektoru. 1970 gados Ķīnas valdība uzsāka ekonomiskās reformas, kas paredzēja pakāpenisku cenu liberalizāciju, lielāku pašnoteikšanos valsts uzņēmumiem, banku diversifikāciju, akciju tirgu un privātā sektora attīstību, investīciju piesaisti un ārējās tirdzniecības veicināšanu. Reformu rezultātā valsts uzņēmumu īpatsvars Ķīnas tautsaimniecībā samazinājās. Galvenās valsts kontrolētās nozares ir minerālo resursu kā dzelzs, tērauda un akmeņogļu ieguve un pārstrāde, mašīnbūve, vieglā rūpniecība un militārā rūpniecība. Lielākā daļa Ķīnas finanšu institūciju atrodas valsts īpašumā un pārraudzībā. Finanšu un fiskālo kontroli veic Ķīnas Tautas banka un Finanšu ministrija. Ķīnas Tautas banka pilda daudzas centrālās bankas un komercbanku funkcijas. Tā emitē valūtu, kontrolē naudas apgrozību un budžeta izdevumus, uzrauga valsts iestāžu kontus, maksājumus un ieņēmumus. Ķīnas Tautas banka ir atbildīga par starptautisko tirdzniecību un citiem starptautiskiem finanšu darījumiem. Ārzemēs strādājošo ķīniešu naudas pārskaitījumus uzrauga Ķīnas banka, kurai ir filiāles dažādās valstīs. Ķīnas Attīstības banka nodrošina ar finanšu līdzekļiem ekonomiku un pārvalda ārvalstu investīcijas.

Valdība nosaka valsts ekonomiskās prioritātes un politiku. Svarīgākie un aktuālākie projekti ir „Rietumu–Austrumu Elektroenerģijas tīkls”, „Rietumu–Austrumu gāzesvads” un „Dienvidu–Ziemeļu ūdens padeves projekts”. Šo projektu mērķis ir veicināt ekonomisko attīstību visos Ķīnas reģionos un racionālu elektroenerģijas un gāzes piegādi visā valstī.

Privātā sektorā pārsvarā darbojas mazie un vidējie uzņēmumi. Lielie uzņēmumi ir valsts kontrolē, taču tajos ir arī ārvalstu uzņēmumu kapitāldaļas. Valsts vēl joprojām nosaka cenu dažādiem rūpnieciskajiem izejmateriāliem un svarīgākajiem rūpniecības produktiem. Dažām precēm cenu koeficienti vēl noteikti 1950 gados, kas neatbilst mūsdienu ražošanas jaudām un pieprasījumam. Reformu rezultātā straujā tempā attīstījās jaunais biznesa jomas, un valdība vairs nespēja efektīvi pildīt regulatora funkciju. Tādēļ vāji tika pārraudzītas daudzas ekonomiskās sfēras, kurās vienlaicīgi pieauga konkurence. Lai palielinātu rentabilitāti, tika īstenoti nepārdomāti pasākumi, bieži uz patērētāja drošības rēķina. Problēma saasinājās 2007. gadā, kad ASV uzlika vairākus ierobežojumus Ķīnas preču eksportam. Ķīnas valdība paziņoja, ka 20% Ķīnā saražotās produkcijas ir nekvalitatīvas un neatbilst starptautiskiem standartiem.

Pēc vairāku reformu īstenošanas sociālie un ekonomiskie rādītāji ir uzlabojušies, tomēr pastāv lielas atšķirības starp attīstītajiem piekrastes rajoniem un nabadzīgajiem iekšzemes reģioniem. Bagātākie ir Pekinas, Tjaņdzjijas un Liaoņinas reģions.

2005. gadā arvien lielāku atalgojumu un labākus darba apstākļus sāka piedāvāt izglītotiem darbiniekiem. Tomēr darba tirgū vēl joprojām ir pieprasījums pēc jauniem darbiniekiem, kas ir ar mieru strādāt ilgas stundas un pārgulēt nakti pārapdzīvotās koplītnu istabās. Šādiem apstākļiem par nepiemērotu uzskata strādniekus, kuri vecāki par 40 gadiem. 2012. gadā minimālā alga ir 136-240 USD.

2008. gadā 1. janvārī spēkā stājās jaunais Ķīnas Nodarbinātības likums, kas paredz arvien lielākas tiesības darba ņēmējiem. Šie apstākļi veicināja ārvalstu un privāto uzņēmumu pārceļšanu uz Taizemi, Vjetnamu un Bangladešu, kur pieejams lētāks darbaspēks. Pēc Ķīnas valdības datiem 67000 uzņēmumos likvidētas 20 milj. darba vietas. Krīzes dēļ strauji saruka privātais sektors Guandūņas provincē, kas radīja pamatotas bailes no sociāliem nemieriem. 2012. gadā oficiālais reģistrētais bezdarba līmenis bija ap 6,5%.

Ķīna ir valsts ar lielāko iedzīvotāju skaitu, bet ar mazu lauksaimniecības zemju īpatsvaru. Ķīnai pieder 7% pasaules lauksaimniecības zemju, taču valstij ir jāpaēdina piektā daļa pasaules iedzīvotāju. Aptuveni puse lauksaimniecības zemju tiek apūdeņota. Lauksaimniecība strauji attīstījās pēc 1978. gadā uzsāktajām reformām, kad zemkopjiem atjaunoja tiesības uz zemju izmantošanu un saražotās produkcijas pārdošanu, likvidēja

lauksaimniecības produktu valsts monopolu un cenu kontroli. Patlaban Ķīna ir viena no pasaulē vadošajām valstīm labības, kokvilnas, augļu, gaļas, olu, zivju produktu un dārzeņu ražošanā. Ķīna ir pasaulē lielākā rīsu audzētāja. Augsto ražību veicina intensīvā lauksaimniecība: nepārtraukta stādāmā materiāla un sēkļu uzlabošana, minerālmēsļu izmantošana un tehnoloģijas. Tomēr vairums Ķīnas zemnieku lauksaimniecības darbos izmanto vienkāršus un nemechanizētus darbarīkus.

Ķīna ir bagāta ar dabas resursiem, visnozīmīgākie ir ogļu krājumi. Bez tam Ķīnai pieder lieli dzelzsrūdas, naftas, dabas gāzes, antimona rūdas, alvas, niķeļa rūdas u.c. minerālo resursu krājumi.

Rūpniecība un celtniecība Ķīnas IKP veido 46,8%. Svarīgākās rūpniecības nozares ir ieguves rūpniecība un minerālo resursu pārstrāde, iekārtu, apbruņojuma, tekstilizstrādājumu un apģērbu, cementa, ķīmisko izstrādājumu, mēslojuma, pārtikas, automašīnu un rezerves daļu ražošana, dažādu patēriņa preču, kā rotaļlietu ražošana. Tāpat strauji attīstās farmācijas, datora aprīkojuma, pusvadītāju, elektronikas un precizijas instrumentu ražošana.

Valdības prioritārās rūpniecības nozares ir mašīnbūve un metālapstrāde, kas veido 20-30% no rūpniecībā saražotā kopapjoma. Šo nozaru attīstību kavē nepietiekamas inovācijas, jo daudz lielāka nozīme tiek piešķirta saražotas produkcijas daudzumam. Ķīnijas rūpniecībā visattīstītākie sektori ir mēslojuma, plastmasas un sintētisko šķiedru ražošana. Ķīna ir viena no pasaulē nozīmīgākajām slāpekļa mēslojuma ražotājām.

Pēc 2000. gada ļoti strauji sāka attīstīties transporta līdzekļu ražošana. 2011. gadā Ķīna kļuva par pasaulē lielāko transporta līdzekļu ražotāju.

Attīstītākie rūpniecības rajoni atrodas Ķīnas piekrastes rajonos un lielajās pilsētās.

Ķīnas ekonomiskās izaugsmes iespējas ir diezgan neskaidras. Negatīvas sekas uz Ķīnas iedzīvotāju sastāvu ir atstājusi „viena bērna” politika, kas ir veicinājusi sabiedrības novecošanos. Ķīnas varas iestādēm jārisina akūtie vides jautājumi: gaisa piesārņojums, augsnes erozija un ūdens resursu samazināšanās, sevišķi valsts ziemeļos. Ievērojami samazinās arī lauksaimniecības zemju platības, ko veicina erozija un strauja ekonomiskā attīstība.

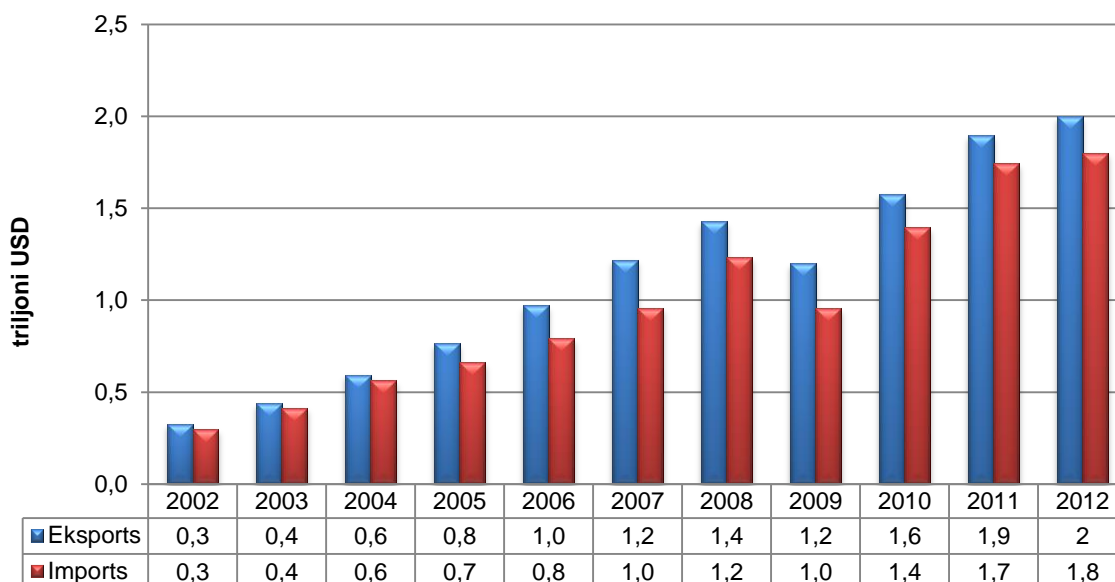
Ekonomiskās lejupslīdes rezultātā strauji krities pieprasījums pēc Ķīnas ražojumiem pasaules tirgū. Valdība turpina iesāktās reformas, kas paredz vietējā patēriņa palielināšanu, lai Ķīna nebūtu tik lielā mērā atkarīga no eksporta ienākumiem. Bet neskatoties uz šo samazinājumu, Ķīnas ekonomika atlabst ļoti ātri, un jau 2010. gadā ekonomika pieauga par 10%. Ķīnas valdības reformas paredz arī inflācijas kāpuma apturēšanu, kā arī valsts parāda samazināšanu.

2012.gadā IKP pieaugums nedaudz samazinājās – 7,8%.

Ārējā tirdzniecība

Ķīna ir nozīmīgs partneris starptautiskajā tirdzniecībā. Pēc Starptautiskā Tirdzniecības centra (International Trade Centre) datiem 2012. gadā Ķīna bija vislielākais eksportētājs un 2. lielākais importētājs pasaulē pēc ASV.

Ķīnas eksporta un importa apjomi, triljoni USD

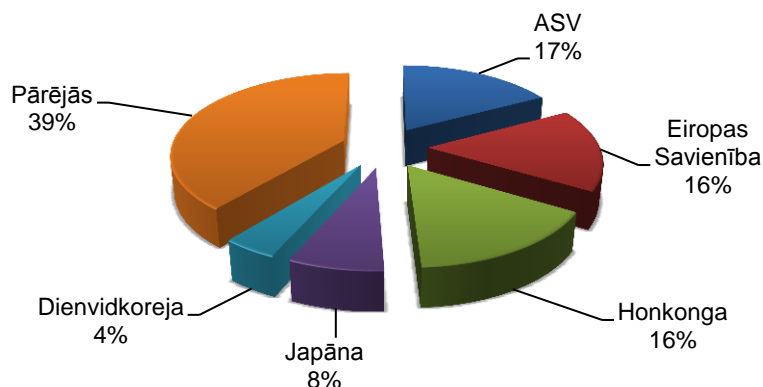
Avots: www.intracen.org

Ķīnas kopējā preču ārējā tirdzniecība 2012. gadā sasniedza 3,9 trilj. USD, no tā preču eksports - 2 trilj. USD (pieaugums par 7,9% salīdzinājumā ar 2011.gadu) un imports – 1,8 trilj. USD (pieaugums par 4,3%).

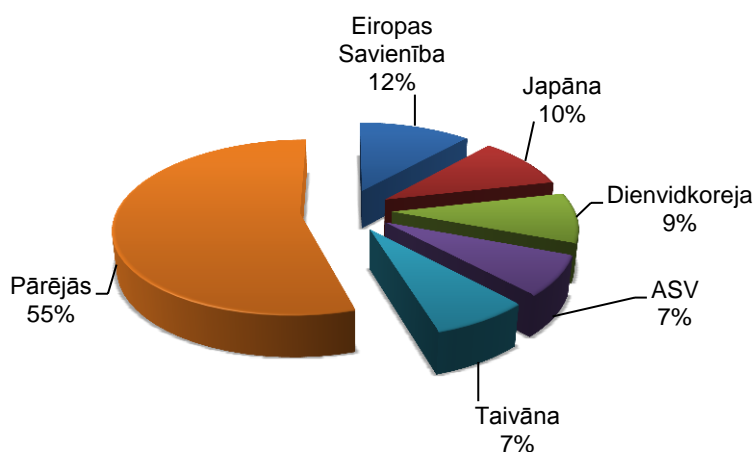
Visvairāk Ķīna eksportē elektroniku un elektroiekārtas, mašīnbūves produktus un gatavos apģērbus. Ķīnā visvairāk ievieš mašīnbūves produktus; naftas produktus un elektroiekārtas.

Galvenie Ķīnas ārējās tirdzniecības partneri ir Āzijas valstis, ASV un Vācija.

Galvenie eksporta partneri 2012.gadā

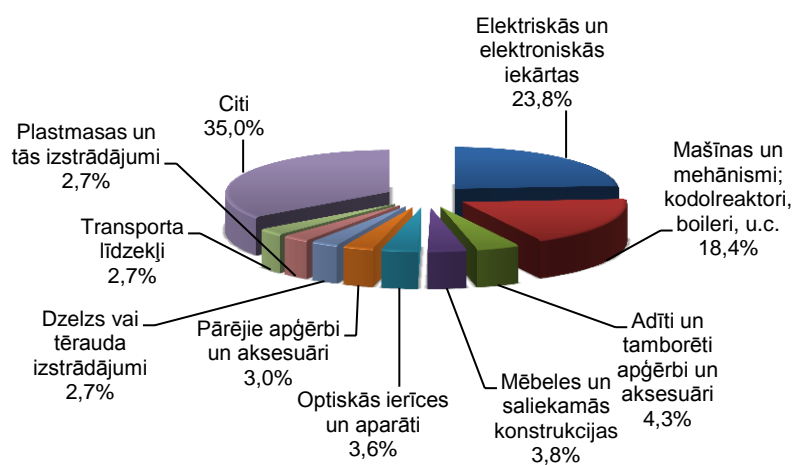

Galvenie importa partneri 2012. gadā

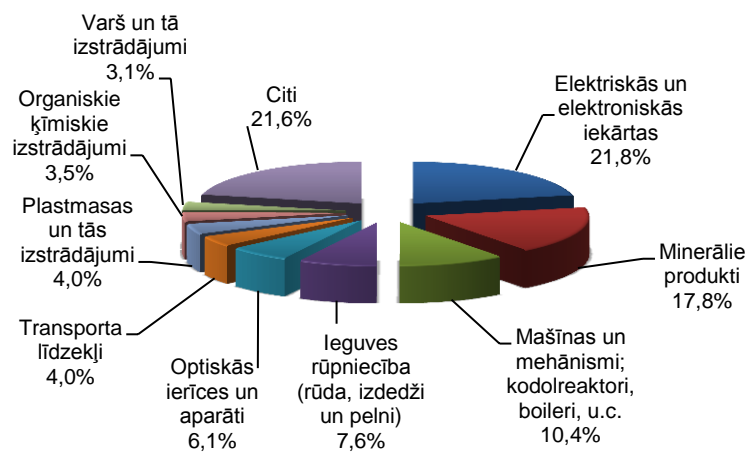

Avots: www.stats.gov.cn

2012.gada eksports preču dalījumā

2012.gada imports preču dalījumā

Avots: *International Trade Centre* - <http://www.trademap.org/tradestat/Index.aspx>

Investīcijas

2012. gada beigās ārvalstu tiešās investīcijas Ķīnā sasniedza 1,3 triljoni USD, savukārt Ķīnas uzkrātās investīcijas ārvalstīs 502 miljardus USD.